

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Lungälvsravinerna, Filipstads kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610121 Lungälvsravinerna
Mittpunktkoordinat:	1398984 - 6615831
Totalareal:	248 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekade enligt Habitatdirektivet.
Fastigheter:	Filipstads kommun; Brattforshyttan 1:10, 1:113 och 3:1
Ägandeförhållanden:	Bergviks Skog AB samt privat (fastighet 1:10)

Beskrivning av området

Natura 2000-området utgörs av ett ravinsystem som bildats i anslutning till Lungälven i kanten av Brattforshedens deltabildning. Ravinbildningen har troligtvis skett genom jordflytning på grund av stor vattentillförsel via underjordiska källor, vilka förekommer rikligt i området. Ravinerna har till stor del bildats i mycket finkorniga sediment. De mäktigaste ravinerna är 20-25 meter djupa och över 100 meter breda med delvis mycket branta sluttningar.

Vegetationen varierar kraftigt i området. Ravinens botten utgörs av lövskog dominerad av gråal med inslag av gran. Många stammar lutar kraftigt över Lungälven och vid flera platser har åtskilliga aspar fällts av bävrar, vilka är vanligt förekommande i området. Ravinslutningarna ner mot älven utgörs av grandominerad blandskog medan stor del av området beläget ovanför ravinerna består av tallhed och barrblandskog. Den lummiga och fuktiga miljön nere i ravinerna gynnar ovanliga kryptogamer och kärlväxter. Bland kärlväxterna påträffas arter som spindelblomster, tvåblad, ögonpyrola, trolldruva, springkorn, källört, storgröe, trindstarr och dvärghäxört. Ravinerna hyser också ett rikt fågelliv där strömstaren är en vanlig besökare. Arten stannar även kvar vintertid, så länge det finns öppet vatten. I älven påträffas bland annat löja, bäcköring, lake, ål och nors. Dessutom finns gamla uppgifter om förekomst av flodpärlmussla. Artens status idag är emellertid okänd. Bland insekter utgör kungstrollslända och blå jungfruslända karaktärsarter för älvsträckan ett stycke

nedströms hyttan. I lövskogsmiljön här har även de ovanliga fjärilarna nätådrig parkmätare, springkornfältmätare och Blomers mätare påträffats.

Lungälvsravinerna är sedan 1984 naturreservat med syfte att bevara ravinsystemet och de artrika skogarna av naturskogskaraktär. Allmänheten ges också möjlighet att uppleva den vackra och speciella naturen som råder i ravinerna och dess omgivning. Genom ravinsystemet går därför en vandringsled. Ur ett biologiskt perspektiv är de två sydligaste sidoravinerna av störst intresse. Här är skogen relativt gammal och den mänskliga påverkan liten. På gråal förekommer signalarterna lunglav och skrovellav. Vad det gäller mänsklig påverkan i ravinsystemet har delar av skogsmarken varit brukad och en mindre del av området är igenväxt jordbruksmark. En mindre sandtäkt samt en vattentäkt förekommer även. Områdets yttre delar berörs av allmänna vägar och ledningsgator tangerar områdets gränser.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
3260	Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor	4,9	
9010	Västlig taiga	35	
9050	Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ	65	
9080	Lövsumpskogor av fennoskandisk typ	20	

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Lungälvsravinerna är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyperna i detta Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Total fosfor och pH-värde - Bottenfaunans tillstånd - Vegetationsstrukturen hos flytbladsvegetationen ska vara naturlig på minst 95 % av arealen. - Vattendragsträckorna ska ha god status vad gäller vattenståndsvariationer enligt vattendirektivets bedömningskriterier. - Vattenorganismer ska ha fria vandringsvägar. Om naturliga vattenhinder finns i anslutning till de antropogena hindret ska det inte åtgärdas. <p><i>Typiska arter</i></p>
Västlig taiga (9010)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Struktur och funktion</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död ved/levande ved ska vara minst 1/x - Lövträdsandelen ska vara minst x %.

	<ul style="list-style-type: none"> - Icke inhemska trädslag ska saknas. - Sumpskogar med en ostörd hydrologi och hydrokemi. <p><i>Typiska arter</i></p>
Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ (9050)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död ved/levande ved ska vara minst 1/x - Lövträdsandelen ska vara minst x %. - Icke inhemska trädslag ska saknas. - Sumpskogar med en ostörd hydrologi och hydrokemi. <p><i>Typiska arter</i></p>
Lövsumpskogor av fennoskandisk typ (9080)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död/levande ved. - Trädslagsfördelning. - Diken eller annan verksamhet som kan påverka hydrologin får inte förekomma. <p><i>Typiska arter</i></p>

*/Bevarandemål och arealer fastställs efter basinventeringen.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att ingående naturtyper ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

- Bibehållen eller förbättrad vattenföring och flödesdynamik. Naturliga vattenståndsfluktuationer ska förekomma, negativ påverkan från tidigare och befintliga regleringar minimeras.
- Ingen eller obetydlig påverkan av fragmentering (dämmen och andra vandringshinder), kanalisering, invallning, flottledsrensning och återkommande maskinell rensning av sediment och vegetation. Strandzonen ska formas genom naturlig erosion och sedimentsprocesser, negativ påverkan från tidigare ingrepp ska minimeras.
- Fria vandringsvägar i anslutande vattensystem är en förutsättning för en del av naturtypens typiska arter.
- Naturliga omgivningar med strandskog/svämskog, våtmarker och mader. Strandskog är viktigt genom beskuggning och tillgång på substrat i form av nedfallet material, stambaser och socklar samt död ved.
- God vattenkvalitet; relativt näringsfattigt i avrinningsområdets övre del och mer näringsrikt i de nedre delarna. Låg grad av antropogen påverkan i form av försurande ämnen, näringsämnen, miljögifter och grumlande partiklar.
- En naturlig artsammansättning utan främmande arter, varken på land eller i vattnet. Påtaglig minskning av naturtypens typiska arter får inte förekomma. De typiska

arterna reagerar relativt snabbt på naturtypiska hotfaktorer. Förekomsten av de typiska arterna utgör ett mått på naturtypens bevarandestatus.

9010 Västlig taiga och **9050** Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

- Skoglig kontinuitet (naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning hos de olika trädslagen).
  - Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
  - Olika typer av substrat:
    - Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved
    - Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur
    - Lövträd av t ex asp, sälg och rönn
    - Hålträd
- Substraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser och födosöksplatser för fåglar.
- Ostörd hydrologi och hydrokemi i sumpskogar och myrmarker.
  - Näringsrika basiska jordar och/eller rörligt kalkhaltigt markvatten är en förutsättning för de örtrika granskogarna (naturtyp 9050).
  - Påtaglig minskning av naturtypernas typiska arter och deras populationer får inte ske.

9080 Lövsumpskogar av fennoskandisk typ

- Kontinuitet av lövträd av varierande ålder och trädslag, främst klibbal, men också ask, asp samt gråal och björk kan förekomma.
  - Olika typer av substrat:
    - Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved.
    - Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur.
    - Träsocklar
- Substraten utgör viktiga livsmiljöer främst för mossor men även epifytiska lavar och svampar samt för landmollusker och insekter.
- Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp och översvämningar.
  - Översilad eller genomsilad mark med ostörd hydrologi.
  - Ingen påtaglig minskning av naturtypens typiska arter.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Skogsbruk, markavvattning och annan exploatering utgör vanligtvis det största hotet mot naturtyperna *västlig taiga*, *örtrika*, *näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ* samt *lövsumpskogar av fennoskandisk typ*. Naturtyperna finns i naturreservatets centrala del där skogsbruk och annan exploatering är förbjuden enligt naturreservatets föreskrifter. Skogsmarken kring det centrala området brukas med särskild naturvårdshänsyn.

När det gäller vattendraget är det i huvudsak skyddat från mänsklig påverkan. Uppströms området förekommer dock ett par dämmen, huruvida dessa påverkar vattendragets flora och fauna i sin helhet är i dagsläget oklart.

På sikt kan ökat kvävenedfall och sur nederbörd utgöra ett hot mot förekomsten av vissa arter i och utanför området, mest känsliga är sannolikt kryptogamerna.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtyperna *vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor, västlig taiga, örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ* och *lövsumpskogor av fennoskandisk typ* uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus i Lungälvsravinernas Natura 2000-område.

Gällande regelverk 2006

- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Vissa åtgärder som kan minska kväveläckage och erosion från jordbruksmark och upprätthålla naturvärden i anslutning till vattendrag i jordbrukslandskapet är berättigade till EU-stöd.
- Tillstånd krävs för utsättning av fisk (Fiskerilagen 2 kap 16 § (förordning om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Utsättning av fiskarter eller fiskarter som är ”olämpliga med hänsyn till vattenområdets särart” eller medför risk för spridning av sjukdomar får inte tillåtas.
- Lungälvsravinerna är sedan 1984 skyddat som naturreservat. Reservatets syfte är bland annat att områdets särpräglade natur med dess speciella flora och fauna bevaras och få utvecklas fritt.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, hela Natura 2000-området.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder

Gällande reservatsbeslut och skötselplaner är från 1984. Länsstyrelsen har fått i uppdrag att revidera skötselplaner under 2005-2008. Översyn av skötselplanen för Lungälvsravinernas naturreservat planeras att ske under denna period. Ytterligare bevarandeåtgärder ses i dagsläget inte som nödvändiga.

Bevarandestatus idag

3260 Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor

Nationellt

Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor förekommer över hela landet, både i mindre bäckar och åar i jordbrukslandskapet och i skogslandskapet. Förutsättningar för höga naturvärden finns i vattendrag med ostörd vattendynamik, naturliga omgivningar och god vattenkvalitet. De flesta av våra vattendrag är dock påverkade både fysiskt och vattenkemiskt, i många fall även biologiskt. I vissa delar av jordbrukslandskapet har naturtypen kraftigt minskat och delar som finns kvar är i många fall påverkade av kanalisering och

återkommande rensning. För att uppnå gynnsam bevarandestatus måste bevarandeåtgärder innefatta både vattendrag och angränsande strandmiljö, vilken är av betydelse för vattendraget, utökad hänsyn krävs även i tillrinningsområdet samt restaurering av vissa värdefulla objekt.

Lungälvsravinerna

Detaljerad information om vattendragens djur- och växtliv saknas. Vattendragen verkar dock till stor del orörda. Lungälven har så vitt man kan se meandrat fritt och kullfallna stammar förekommer vid strandkanterna och på vissa ställen i vattnet. Uppströms området förekommer dock ett par dämmen, huruvida dessa påverkar vattendragets flora och fauna i helhet är idag oklart. Bevarandestatus är oklar.

9010 Västlig taiga

Nationellt

Naturtypens naturvärden är kopplade till naturlig gammal skog med lång skogskontinuitet, gamla träd och död ved, samt även till brandfält och yngre naturliga successionsstadier. Flera organismgrupper finns representerade bland de karaktärsarter och rödlistade arter som förekommer i naturtypen; insekter, lavar, svampar och mossor.

Denna mycket heterogena naturtyp finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet. Naturvärden kopplade till granskog är speciellt riktade mot nordboreal region, men finns även i sydboreal. Tallskogar, brandfält och trivallövskogar har olika artsammansättning beroende på var i landet de ligger och kan därför ha höga naturvärden i hela den boreala regionen. Vissa trakter i fr.a. delar av Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland, samt i bl.a. Orsa finnmark och nere i sydöstra Kalmar län har en mer påtaglig brandkontinuitet.

Västlig taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige/Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

9050 Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Nationellt

De naturvärden som är relaterade till naturtypen består ofta av ett artrikt fältskikt med kärlväxter och marksvampar. Rika orkidélokaler (t.ex. guckusko och norna) förekommer främst i Jämtland. Områden med gammal skog och lång trädkontinuitet är ovanligt, men i de fall de förekommer har de även mycket höga naturvärden kopplade till grova träd, mycket död ved och stor artrikedom av främst svampar, lavar och insekter. I södra Sverige finns områden med lägre trädkontinuitet av gran, och där lövinslaget är större med bl.a. hassel. Detta beror

på en kombination av jordmån, klimat och att skogarna ofta ligger på gammal inägomark som växt igen eller planterats.

Naturtypen är ojämnt fördelad över landet och utgörs i södra Sverige sällan av stora arealer. Naturtypen är vanligast i de kalkrika delarna av den boreala regionen, där Jämtlands län står för den absolut största arealen, speciellt av högörstypen. De kan då utgöra smala stråk i en mosaik tillsammans med t.ex. västlig taiga. Västerbottens-, Uppsala- och Stockholms län är andra delar av landet som hyser större mängd av denna skogstyp, och även i Örebro- och Södermanlands län förekommer den till viss del. Gotlands kalkbarrskogar betas ofta och faller då in under naturtypen.

Lungälvsravinerna

Naturtyperna *västlig taiga* och *örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ* förekommer om vartannat i områdets centrala del. Den örtrika granskogen förekommer främst på den fuktigare marken, nära vattendrag och sankpartier. Inslaget av lövträd är relativt stort, främst i den örtrika granskogen. Längs Lungälven finns en välutvecklad bård av klibbal, gråal, sälg, hägg, brakved och benved. Den mänskliga påverkan är låg och skogen hyser naturskogskaraktär. Markfloran är till större del rik och här påträffas arter som strutbräken, ögonpyrola, springkorn, lundstjärnblomma, skogssallat och bäckveronika. Signalarterna skrovellav, lunglav och garnlav påträffas i området. Vad det gäller förekomst och frekvens av naturtypernas typiska arter krävs kompletterande inventering. Lunglav, garnlav, strutbräken, springkorn och spindelblomster är dock exempel på naturtypstypiska arter som förekommer. Trots ”bristfällig artlista” bedöms dock naturtyperna genom sin karaktär uppfylla gynnsam bevarandestatus. Ytterligare inventering krävs dock för att fastställa detta.

9080 Lövsumpskog av fennoskandisk typ

Nationellt

Sumpskogar förekommer ofta insprängda bland andra skogstyper, varför det är svårt att avgöra naturtypens omfattning och bevarandestatus. Enligt uppskattningar finns mellan 15 och 20 000 hektar lövsumpskog i landet. Lövsumpskogarna fördelas främst på skogar med klibbal, ask och asp i södra och mellersta Sverige samt gråal och glasbjörk längre norrut. Sumpskogarna har stor betydelse för floran och faunan i skogslandskapet och inslag av sumpskog höjer väsentligt ett områdes naturvärden. Med tanke på den kraftiga förlusten av naturtypen västlig taiga antas även att stora arealer av sumpskog har gått förlorade. Det största hotet mot sumpskogarna har varit skogsbruk och är så än idag. Dagens kvarvarande sumpskogar bör bevaras genom naturvårdshänsyn inom skogsbruket. Det är dock viktigt att påpeka att även intilliggande avverkningar innebär hot mot gynnsam bevarandestatus, då hydrologin och luftfuktigheten kan förändras.

Lungälvsravinerna

Lövsumpskog förekommer främst i de södra och mellersta ravindelarna. Lövträdssammansättningen är varierande, vanligt förekommande är gråal, klibbal, sälg, asp och hägg. Bitvis är lövsumpskogen tät och snårig och tillgången på död ved är relativt god. Markfloran är till stor del rik på örter, vissa områden är dock artfattiga på grund av kraftig beskuggning. Exempel på typiska arter som förekommer är strutbräken, gullpudra och dvärghäxört. I övrigt påträffas arter som vänderot, lundstjärnblomma, rörfilen och vispstarr. På våren är marken i den södra delen av Natura 2000-området täckt av vitsippor.

Då sumpskogarna ofta saknar ekonomiskt värde samt att de kan vara besvärliga att komma åt att bruka är de till stor del orörda. Utifrån befintlig information bedöms bevarandestatusen vara gynnsam, ytterligare inventering krävs dock för att fastställa detta.

Uppföljning

För att kunna bedöma ingående naturtypers bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras. För tillfället pågår ett nationellt projekt där metoder och arbetssätt anpassade för övervakning av Natura 2000 arbetas fram.

Ett nationellt uppföljningsprojekt pågår, komplettering kommer att ske då projektets metoder är möjliga att tillämpa.

Bilaga

1. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
2. Utbredning av naturtyper (klart efter basinventeringen)

Referenser

- Andersson, L. & Appelqvist, T. 1985. *Lungälvsravinerna vid Brattforsheden – naturinventering med inriktning främst på mossor och lavar*. Länsstyrelsen i Värmlands län. Naturvårdsenheten, Rapport nr 1985:1.
- Ehrenroth, B. & Schützer, J. 1996. *Värmländsk natur – en reseguide*. Trio Tryck AB, Örebro.
- Hallingbäck, T. 1987. *Översiktlig inventering av Naturskogar i Värmlands län med kryptogamflora som utgångspunkt*. Värmlands länsstyrelse, Naturvårdsenheten. Rapport nr 1978:5.
- Hörner, N. G. 1927. *Brattforsheden – ett värmländskt randdeltakomplex och dess dyner*. SGU, ser. C, nr 342.
- Naturvårdsverket. *Natura 2000 – Art och naturtypsvisa vägledning*. (www.naturvardsverket.se 2005-01-03)
- Naturvårdsverket. 2004. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000 - Version 4*: 2004-05-07.
- Värmlands länsstyrelse, Miljöenheten. 1996. *Ditt Värmland – Natur och kulturlandskapet, Naturreservat i Värmlands län – Lungälvsravinerna*. 2:a upplagan. NordNatur AB.
- Värmlands länsstyrelse, Naturvårdsenheten. *Beslut och skötselplan för Naturreservatet Lungälvsravinerna*. Beslut 1984-03-19. Karlstad.